

נזיר סה

משה שווערד

1. בית הבחירה למאירי מסכת נזיר דף סד עמוד ב

אמר המאירי המוצא מת מושכב כדרכו וכו' כבר ביארנו בפרק שביעי שדרכם היה לבדוק את הדרכים החשודים בטומאה ולטהרם מן הטמאות לעולי רגלים ולעושי פסח ולנושאי טהרות וכל שהיו מוצאין קברות בענין שיהא נראה מהם שבית הקברות של ישראל היה או אף קבר יחידי שהיה ידוע שברשות נקבר וקנה את מקומו לא היו מפנין אותו כך גזרו חכמים שלא לפנות את הקבר ושם פנוהו יהא טמא כדי שלא יבאו לפנותו וכל שהיו מכירין בתכונת הקבר שאינו של ישראל כגון שלא מצאוהו רגליו פשוטות וידיו על לבו אלא ראשו מונח בין ירכותיו או יושב היו מכירין שאינו של ישראל או שבמקרה הושלך לשם ולא על דעת ליקבר ולהשאר שם והיו מפנין אותו אפילו היו רבים והשדה טהור ואם היו מוצאין את הקבר בתכונת קברי ישראל חוששין לה ואם היה קבר יחידי אם היה ידוע להם שברשות נקבר לשם קנה מקומו ואסור לפנותו אלא שהיו מציינין עליו להיותו ניכר לעוברים ואם לא היה ידוע להם אלא שנמצא שם קבר יחידי במקרה מותר לפנותו אלא שנוטל תפוסתו עמו על הדרך שנבאר וקוברו במקום אחר והשדה טהור ואין חוששין שמא מת מצוה היה וקנה מקומו דמת מצוה קלא אית ליה ...

2. תוספות מסכת נזיר דף סד עמוד ב

נוטלו - נהי דקבר הידוע אמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:): אסור לפנותו התם הוא דוקא בשנודע בו לדעת שנשאר קבור שם אבל בנמצא אמרינן התם מותר ליטלו מאחר שלא נודע הקבר לבני אדם [1] נכון לומר כי לאקראי נקבר שם.

3. פירוש הרא"ש מסכת נזיר דף סה עמוד א

אלא שבא' או ב' אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם [2] או נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם אבל כשהם ג' מוכח שזה המקום מיוחד לקבר כי אורך המערה הוא ח' ורחב המערה ד' אמות:

4. תוספות מסכת נזיר דף סה עמוד א

פרט להרוג - כדאמרינן בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות, מת שחסר אין לו שכונת קברות, קשה להבין למה ושמא הלכה למשה מסיני הוא.

5. פירוש הרא"ש מסכת נזיר דף סה עמוד א

מת פרט להרוג שאין לו תפוסה ולא שכונה משום דחסר דמי והכי גמירי:

6. ספר שערים מצויינים בהלכה

דהקב"ה קבר למשה שלא לשנות המנהג. והוכיח מזה בשו"ת פרי השדה (ח"א סי' נד) דהמנהג שנהגו גבי מתים חמור טפי משאר מנהגים, דהרי גם הקב"ה לא רצה לשנות המנהג, דע"י שינוי המנהג גורמים להמת שפוקדים עליו בשמים למה נשתנה זה. וכ"כ בשו"ת הרי בשמים (תנינא סי' רכא) והביא נמי הגמרא סנהדרין הנ"ל. ובש"ך (יו"ד סי' שנ) כתב, מי שבא לשנות המנהג מעכבים אותו. וכן בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שכז) כתב נגד למדן א' שרצה לבטל מנהג כו', והובא בפת"ש (יו"ד סי' שנב) ע"ש.

אמרינן דלמא עכו"ם הוא. פירשו התוס' דישאל אין קוברין באופן זה. יש מנהגים שנוהגין קהל ישראל כאחד, ויש שינוי מנהגים בין מדינה למדינה באופן הקבורה, ובשו"ת בית שלמה (יו"ד סי' רכז) הביא מ"מ מקומות בפוסקים שלא ישנו המנהג, כי זה רעה אצל המת, וגם הגאון בעל נודע ביהודה אמר בצוואתו שלא ישנו תואר המצבה ממה שנוהגין שם. ואיתא בגמרא סנהדרין (מ:):

7. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן רנט

... בבית הקברות שנעשה אינו משומר שצריכין לפנותו אם צריך להוציא גם העפר שהוא מרקב המת או סגי בלקוט העצמות לבד. הנה במתני דאהלות פט"ז מ"ג ובנזיר דף ס"ד והובא גם בב"ב דף ק"א מפורש שבאחד או בשנים שנמצאו שמותר לפנות צריך ליטול גם תפוסתו שהוא כל העפר תיחוח וג' אצבעות בקרקע הבתולה. אבל בסי' ת"ג בש"ע יו"ד לא הוזכר אלא שילקטו העצמות לבד עיי"ש וכן לא הוזכר בתשובות האחרונים בנו"ב סי' פ"ט ובחת"ס סי' שנ"ג המדברים בזה ואדרבה הוא כמפורש בחת"ס שאין צריך דאם צריכין ליקח כל העפר תיחוח וג' אצבעות מקרקע הבתולה ימלא כל בית החדש ואין עצתו שיתנו העצמות בגומא אחת במחיצה דקה כלום.

ואף שטעם לא ידוע דהא הוא מקרא דונשאתני ממצרים שהיה בחוץ לארץ וגם שלא מצד כהנים. ואף אם הוא אסמכתא נמי עכ"פ משמע דגם בחו"ל הוא דין זה ואף לא בשביל כהנים. וכן הא מוכרח לומר למה שאיתא בנזיר דף ס"ה במת שחסר שאין לו תפוסה שכתבו התוס' דשמא הלכה מסיני הוא ואם בשביל כהנים לא היה נ"מ במה שחסר, אלא צריך לומר דבשביל כהנים אין צריך לפנות העפר בשביל רקב דהא נקברין בתכריכין וארונות שנעשו גלגלין וליכא טומאת רקב רק שהוא הל"מ. עכ"פ לדינא חזינן שלא הצריכו לנו זה ועיין בשו"מ ב"ב שכתב לענין טהרת א"י היא שנויה. ויש אולי להוסיף דגם בא"י הוא רק בזמן הבית דלא יקשה מעובדא דר"א בר' צדוק שלא ציוה אלא ללקוט העצמות כדאיתא בשמחות והובא בש"ע יו"ד/סי' ת"ג סעי' ה' וצ"ע מקרא דהיה במצרים. אבל עכ"פ לדינא אין צריך ליטול אלא מה שמוציאין מהעצמות לבד.

8. בית הבחירה למאירי מסכת נזיר דף סד עמוד ב

[1] ולמלא תרוד רקב אין הלכה כן שהרי פסקנו שכל שנקבר בארון של עץ אין לו רקב [כל' יש מח' הסוגיאות]

9. רש"י מסכת נזיר דף סה עמוד א

ולרובע עצמות למלא תרוד רקב - [2] ודקא אמר לעיל בפרק כ"ג ונזיר (דף נא) נקבר בארון של עץ אין לו רקב הני מילי בעיניה אבל (לא) לאיצטרופי לאחרני שנקברו ערומים בארון של שיש מצטרף.

10. שפת אמת מסכת נזיר דף סה עמוד א

בגמרא למלא תרוד רקב, מש"כ רש"י לחלק, דמצטרף אפילו לא נקבר בארון של שיש תמוה, וגם מוכח לעיל [דף נ"א ע"ב] להיפך עיי"ש דאמרינן שנקבר כל אחד בפנ"ע והרקיבו, משמע דאם אחד מהם לא היה בעצמו איצטרופי נמי לא מצטרף.

11. שיטה מקובצת מסכת נזיר דף סה עמוד א

[3] ולמלא תרוד רקב. כגון שנקבר המת ערום בארון של שיש ונפחת הארון ויצא מרקבוביתו דרך הפחת. העפר שתחת הארון הוא ספק אם מעפר הארץ הוא או מרקבובית המת והנמצא בתוך הארון הוא ודאי ומצטרף כולו יחד למלא תרוד. הרא"ש ז"ל בפירושו:

• [4] עיין בהג' הגר"א-מוחק "רקב"

12. תוספות מסכת נזיר דף סה עמוד ב

איכא דאמרי כיון שניתן רשות לפנות - שכבר פינה קודם שידע ששלושה הם אף השלישי מפנה למקום שירצה דבאחד לא נתקן שכונת קברות וקצת קשה אם הלכה היא ושמא כל זה מן ההלכה, ולישוניהו שכונת קברות ומשני אמר ר"ש בן לקיש עילא מצאו וטיהרו כל א"י ואין להחזיק טומאה ולהחמיר.

13. דף על הדף נזיר דף סה עמוד ב

בגמ' אמר רבא, כיון שנתנה רשות לפנות, מפנה להון וכו'. ובתוס': שכבר פינה קודם שידע וכו', וקצת קשה אם הלכה היא, ושמא כל זה מן ההלכה ע"כ. וכתב בספר כלי גולה (ע' רפה): הנה מצינו כעין זה דאם כבר התחיל יכול לגמור, ראה בעירובין [מא ב] אי פקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על, ומותר כאלו יצא ברשות. וראה בשבת [ט ב] אם התחילו אין מפסיקין. וכן ע' בשו"ע [או"ה סי' ש"ה ס"ג] לענין מוקצה, אם הדבר שבידו הוא מוקצה מותר לטלטלו יותר כיון שכבר אוהו המוקצה בידו. ובברכות [יד ב] אמר אביי הלכך אנו אתחולי מתחלינן וכו' וכיון דאתחלינן מגמר נמי גמרינן וכו'. וזהו מה דאמרינן בקידושין [כא ב] הואיל ואישתריא אישתריא. ועיין בגליוני הש"ס בקידושין [שם] שציין לכמה מקומות בש"ס ופוסקים כבעין זה, ולא הביא המקומות הנ"ל. וע"ע ביו"ד סי' קי"ב [סעיף י"ג] כיון שהותר לבעה"ב לבצוע על פת עכו"ם אם היא פת נקי' הותר לו כל אותה סעודה, וראה ביאור הגר"א [אות כ"ז] דהוא מטעם הואיל והותר וכו'.

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

אם בהרת קדמה כו' ספק טמא. במס' כתובות (עה:) הקשו התוס' למה לא אזלינן בתר חזקה, דהרי יש לו חזקת טהרה, וילפינן במס' חולין (י:) דין חזקה מדיני נגע דכתיב בקרא, ותירצו דהכא מיירי שכבר היה בו נגע שחין או מכה, וקודם שנטהר נולד בו ספק אחר, ואחר שנטהר מן הראשון, לא נשאר בו אלא ספק זה, וכן משמע בנזיר (סה:) דבנוקק לטומאה איירי. כוונת התוס' דכמשנה דהכא מחלק בין נוקק

ללא נוקק, ומבואר מזה דמחזיקין מטומאה לטומאה, ועי' לעיל (סג.) במשנה כיצד ירד לטבול במערה ונמצא מת צף על פני המים טמא כו' הרי דמחזיקין מטומאה לטומאה, ואי מחזיקין נמי מאיסור לאיסור עי' שם במס' כתובות מה שכתבנו (ד"ה אבל היכא) וביותר ביארנו במס' יבמות (ל: ד"ה אשה זו בחזקת היתר).

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

המכה את חברו כו' ר"נ אומר פטור, שרגלים לדבר. פירשו רש"י ותוס' הואיל ומתחלה היקל ממה שהיה. פי' והא דמת אפשר דנתחדש עליו חולי אחרת. והא דמסתמא גרם לזה ההכאה, על זה יש לדון מדין גרמא, ועי' במס' סנהדרין (עז:). אמר רב פפא האי מאן דכפתיה לחבריה, ואשקיל עליו בידקא דמיא ומת חייב, וה"מ בכח ראשון אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא. ועי' במג"א ה'

16. ספר שערי דעת [ח"א]

סעיף ב
טומאת זב

א. זב פירושו אדם שיצא ממנו לובן מפי האמה, וחלוק בשלשה דברים משכבת זרע: (א) משכבת זרע יוצאת מבשר החי [היינו אבר חין] וזב בא מבשר מת [היינו אבר שאינו חין]. (ב) שכבת זרע יוצאת בהרגשה, וזב נגרר ויוצא¹⁶. (ג) מראה לובן השכבת זרע הוא כלובן

שי **שערי יד: שטומאתם יוצאת מגופם / סעיף ב דעת**

ביצה שאינה מזוורת - היינו המשרצת אפרוח, ואילו מראה זב הוא כלובן ביצה המזוורת - שאינה משרצת אפרוח¹⁷.

טומאת זב נחלקת לשלשה סוגים:

(א) זב שראה ראייה אחת דינו כבעל קרי¹⁸ שאינו נחשב אב הטומאה אלא ראשון לטומאה, וטובל בו ביום וטהור לחולין ולמעשר שני, ואסור בתרומה ובקדשים עד הערב. ודומה עוד סוג זה של זב לבעל קרי לענין שאם ראה באונס הרי הוא טמא¹⁹.

(ב) הרואה שתי ראייות [וצריך שראיתו השניה²⁰ תהיה שלא על ידי אונס] הרי הוא אב הטומאה²¹, מטמא במגע במשא ובהיסט ועושה משכב ומושב להיות אב הטומאה²², וכן מעיינותיו (נזלים מסוימים שיוצאים מגופו) מטמאין כאב הטומאה כמו שיתבאר סעיף י"ח. וכדי להטהר צריך לספור²³ שבעה ימים נקיים מזיבה²⁴, וביום השביעי²⁵ (לאחר נץ החמה²⁶) טובל במי מעיין דוקא²⁷, ואז דינו כטבול יום, שטהור לחולין ולמעשר שני אבל אסור בתרומה ובקדשים עד הערב. וכן אם טובל ביום השמיני הרי הוא כטבול יום עד יום התשיעי.

ואמנם יש חילוק בין אם הוא טובל ביום השביעי לבין אם הוא טובל ביום השמיני, שכשטובל ביום השביעי אם יראה עד הערב הרי הוא סותר את כל מנינו למפרע והרי התברר שעדיין הוא זב ומטמא כל מה שנגע בו וכל מה ששכב או ישב עליו אחרי הטבילה²⁸, מה שאין כן אם טובל ביום השמיני²⁹, כמשי"ת לקמן סעיף י"א.

ג) הרואה שלש ראייות הרי הוא אב הטומאה³⁰, אלא שבנוסף לזה הרי הוא צריך להביא קרבן ביום השמיני³¹, וכל זמן שלא הביא קרבן הרי הוא מחוסר כיפורים שאסור באכילת קדשים, ופוסל את הקדשים³², ואסור לו להיכנס למקדש³³.

ב. אף שאין חילוק בין זב לזבה לענין חומר טומאתם שניהם מטמאים במגע במשא בהיסט במשכב ומושב, אך חלוקים הם לענין איסור ביאה, שזב מותר באשתו הטהורה³⁴, ואילו זבה אסורה לכל הבוועל אותה והבוועל אותה חייב כרת. ומלבד זה חלוקים הם כיצד נהיים אב הטומאה, ועיין סעיפים ח' ו-י"ב שמנינו את ההבדלים שביניהם.

סעיף ג

ראייות הסותרות אינם מביאות לידי חיוב קרבן

א. אף שזב הרואה שלש ראייות הרי הוא חייב קרבן, היינו כשראה שלא בתוך ימי ספירת שבעה ימים נקיים, אך אם ראה שתי ראייות והחל לספור שבעה ימים נקיים ושוב ראה שלש ראייות באותו יום או בשלושה ימים זה אחר זה אינו נעשה זב בעל שלש ראייות,

שיב שיערי יד: שטומאתם יוצאת מגופם / סעיף ד דעת

שכיון שראייות אלו גרמו לו לסתור את מנינו אינם יכולים לגרום לו להעשות לזב בעל שלש ראייות להתחייב בקרבן³⁵. ואולם אם ראה שלש ראייות בליל שמיני, שכבר גמר לספור את שבעת הימים, הרי הוא נעשה מעתה זב בעל שלש ראייות וחייב קרבן.

ב. זב הרואה שלש ראייות וביום השמיני שוב ראה שלש ראייות הרי הוא חייב בשני קרבנות על שתי הזיבות, אולם אם ראה בליל שמיני שלש ראייות³⁶ (אפילו כבר טבל ביום השביעי) אע"פ שמעתה והלאה הרי הוא טמא כזב ונהיה אב הטומאה³⁷ אך אינו חייב להביא עוד קרבן, שכיון שראה את ראייתו בזמן שעדיין אינו יכול להביא את קרבנותיו על זיבתו הראשונה³⁸ הרי זה נחשב לענין חיוב קרבן כזיבה ארוכה³⁹, ועל כן אינו נחשב שנעשה שוב זב בעל שלש ראייות.

סעיף ד

בשבעה דרכים בודקים את הזב

א. הרואה שתי ראייות של זיבה, אינו נעשה אב הטומאה אלא אם ראייתו השניה היתה שלא על ידי אונס, אבל אם ראייתו השניה היתה מחמת אונס אין דינו אלא כרואה קרי שהוא ראשון לטומאה⁴⁰. ובגדר ראייה על ידי אונס שנינו במסכת זבים (פ"ב מ"ב) בשבעה דרכים בודקין את הזב, במאכל, במשתה⁴¹, במשא⁴², בקפיצה⁴³, בחולי⁴⁴, במראה⁴⁵, בהרהור⁴⁶,

שיב שיערי יד: שטומאתם יוצאת מגופם / סעיף ה דעת

שכל אחד מאלו הרי הוא גורם צדדי לזיבה, ואין זב אלא הבא מחמת חולי כלי הזרע⁴⁷. [ודוקא זב אבל זבה מטמאה בכל אופן⁴⁸.]

אולם אחר שראה שתי ראייות שלא על ידי אונס, אם ראה את ראייתו השלישית באונס נעשה זב בעל שלש ראייות להתחייב בקרבן⁴⁹, וכן אם לאחר שהחל לספור שבעה ימים נקיים ראה שוב זיבה על ידי אונס הרי הוא סותר את מנינו⁵⁰.

ב. דין זה שאין הזב מטמא באונס להיות זב בעל שתי ראייות אינו אלא בראייתו השניה, אבל אם ראייתו הראשונה היתה על ידי אונס, והשניה היתה שלא על ידי אונס נהיה זב בעל שתי ראייות⁵¹, אך בזה אם ראה ראייה שלישית אינו מתחייב בקרבן⁵², כיון שראייתו הראשונה היתה על ידי אונס.

בענין קבורת יעקב אבינו במצרים

משה שווערד

1. תלמוד בבלי מסכת נזיר דף סה עמוד א

נוטלן ואת תפוסתן. היכי דמי תפוסה? אמר רב יהודה, אמר קרא: ונשאתני ממצרים, טול עמי. וכמה שיעור תפוסה? פירש רבי אלעזר: (ברבי צדוק) נוטל עפר תיחוח, וחופר בבתולה ג' אצבעות.

2. בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מז

(ל) וְשִׁכְבְּתִי עִם־אֲבֹתַי וְנִשְׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבְרַתְנִי בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲעֲשֶׂה כְּכָרְךָ:

3. ר' עובדיה מברטנורא מסכת נזיר פרק ט

נוטלו ואת תפושתו - מותר לפנותו משם ולקברו במקום אחר, וצריך שיטול מן העפר של הקבר עמו כדי תפישה, שהוא כל העפר תיחוח שתחתיו. וחופר בקרקע בתולה ג' אצבעות. דכתיב (בראשית מז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם, שאין צריך לומר ממצרים, אלא הכי קאמר מעפר של מצרים טול עמי:

4. תוספות יום טוב מסכת נזיר פרק ט

תבוסתן - ... ומ"ש הר"ב דכתיב ונשאתני ממצרים וכו' הכי קאמר מעפר של מצרים ולא נמצא בכתוב שנקבר מתחלה במצרים. [1] והרמב"ם כתב דאסמכתא הוא:

5. מרומי שדה מסכת נזיר דף סה עמוד א

שם. א"ק ונשאתני ממצרים טול עמי. [2] שמעתי מחותני הגאון זצ"ל, שכך אמר יעקב שלא יהי כן: 'אשר ושכבתי עם אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם', כלומר 'שמתחילה תקברני במצרים עד שתבא הגאולה ואח"כ תקח תפוסה משם וקברתני בארץ ישראל', אל נא יהי כן, אלא שתוליכני מיד:

6. העמק דבר על בראשית פרק מז פסוק ל

ונשאתני ממצרים וגו'. זהו פשטא דקרא. ובגמ' נזיר דס"ה יליף מהאי קרא דמת יש לו תפוסה מדכתיב ונשאתני ממצרים היינו עפר קבורה. ולכאורה הוא תמוה. הא יעקב לא נקבר במצרים אף לשעה אלא הגמ' מפרש יתור לשון הכי שלא יהי כן אשר ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. כלומר שמתחלה תקברני במצרים ואח"כ תקח תפוסה משם וקברתני בא"י אל נא יהיה כן. וקאי אל נא גם על ושכבתי וגו'. (מפי חותני הגאון מוהרי"ן זצ"ל):

7. חזקוני בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מז

(ל) ושכבתי עם אבתי בקבר ובאיזה ענין, שתשאני ממצרים וקברתני בקברתם. [3] ד"א ושכבתי בקבר במצרים ונשאתני ממצרים. שבתחלה היה נקבר במצרים כדאיתא פרק נזיר המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו היכי דמי תפוסה, אמר רב יהודה דאמר קרא ונשאתני ממצרים טול עמי וכמה שיעור תפוסה, נוטל עפר תיחוח וחופר בקרקע בתולה ג' אצבעות.

פתח עינים | נזיר שם | [4]

דף ס"ה ע"א. אמר רב יהודה אמר קרא ונשאתני ממצרים טול עמי וכו' ופירש"י ממצרים מעפר מצרים טול עמי. מקשים דהרי יעקב אע"ה לא נקבר כלל במצרים אלא חנטוהו והוליכוהו תכף לחברון [ושמעתי משם הרב החסיד כמהר"ר אברהם גרשון אשכנזי שפירש דהכי קאמר קרא אל נא תקברני במצרים כלומר לא עכשיו תקברני במצרים לפי שעה ואח"ך תוציאני ותוליכני ושכבתי וכו' שאם אתה עושה כן אתה מוכרח ונשאתני ממצרים שתטול מעפר מצרים כמו שהוא הדין נוטלו ואת תבוסתו וצריך שתקבור עפר ארץ טמאה

עמי לכן אנכי מצוך אל נא תקברני במצרים כלל כדי שלא תצטרך לקחת מעפרה לתבוסה עכ"ד. [שוב ראיתי שהרב תי"ט העיר בזה וכתב משם הרמב"ם שהוא אסמכתא:]

1. ר' חיים פלטיאל בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מז

אל נא תקברני במצרים. פ' רש"י משום כנים. וא"ת ומה בכך משום דקשה רימה למת כמחט לבשר החי, הא אמרינן בהשותפין דלא שלטה רימה בבנימין שנקבר במצרים וכ"ש שלא ישלוט ביעקב. וי"ל משום דנמשל לשה דכתיב שה פזורה ישראל, והם משולים לחמור דכתיב בשר חמורים בשרם, וכתיב ופטר חמור תפדה בשה.

2. דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מז

אל נא תקברני במצרים. מה שפרש"י לפי שעתיד להיות עפר ארץ מצרים כנים לא נהירא לי דמזה לא היה לו לירא דהשתא בנימין בנו לא שלטה בו רמה כל שכן אביו אם לא נאמר שזה לא היה יעקב יודע. ואומר ר"ת שהיה ירא שלא ינצלו מצרים מעשר מכות בעבורו אם יקבר במצרים שהרי נקרא ישראל שה פזורה ומצרים נקראים חמורים שנאמר אשר בשר חמורים בשרם וכתיב פטר חמור תפדה בשה:

3. RAV S.R. HIRSCH AL HATORAH

it kindly had Ya'akov and his family left and emigrated from Egypt. So, too, the transfer of Ya'akov's remains to Canaan would not make a good impression; it would clearly show that Yosef's family still did not consider themselves citizens of the land, and that they were still emotionally attached to their former country.

But the motivation for Ya'akov's request may be more profound than that. During the seventeen years that he lived in Egypt, Ya'akov surely must have noted the powerful influence of האחוּהּ (see above, 47:27) on his descendants; he must have seen that they had begun to regard the Nile as their Jordan, that they had ceased to regard their stay in Egypt as an exile. This was indeed sufficient reason for Ya'akov's solemn entreaty that they should not bury him in Egypt, but should carry him to their true homeland. It was sufficient reason for him to say to them: "You may hope and wish to *live* in Egypt, but I do not even want to be *buried* there." This is why he expressed his request not as "Ya'akov," from a private and personal standpoint, but as "Yisrael," as bearer of the national destiny, as a warning for the national future of his children.